MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA MADANIY MUHITNI YARATISHNING PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARI: MUAMMO VA YECHIMLAR

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI
MATERIALLAR TO'PLAMI
2023-yil 15-may

Toshkent 2023

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI

NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

T.N.QORI NIYOZIY NOMIDAGI O‘ZBEKISTON PEDAGOGIKA FANLARI ILMIY TADQIQOT INSTITUTI

SCIENCE AND INNOVATION XALQARO ILMIY JURNALI

2023-yil 15-may kuni T.N.Qori Niyoziy nomidagi O‘zbekiston pedagogika fanlari ilmiy tadqiqot institutida o‘tkazilgan

UMUMIY O‘RTA TA’LIM MAKTABLARIDA MADANIY MUHITNI YARATISHNING PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARI: MUAMMO VA YECHIMLAR

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi

MATERIALLAR TO‘PLAMI

Toshkent-2023

ИНКЛЮЗИВ ТАЪЛИМ ШАРОИТИДА “ЧЕГАРАСИЗ ИМКОНИЯТЛАР - НОЁБ ҚОБИЛИЯТ” МОТИВАЦИОН ЛОЙИҲАСИНИ АМАЛГА ОШИРИШ ҲАМДА УНИНГ ИЖТИМОИЙ ПЕДАГОГИК – ПСИХОЛОГИК АҲАМИЯТИ

Кобилова Шахноза Худайшукуровна

Чирчиқ давлат педагогика университети Педагогика факультети Махсус педагогика кафедраси ўқитувчиси

https://doi.org/10.5281/zenodo.7932746

Аннотация. *Ушбу мақолада инклюзив таълим шароитида “Чегарасиз имкониятлар-ноёб қобилият” мотвацион лойиҳасини амалга ошириш ҳамда унинг ижтимоий педагогик – психологик аҳамияти таҳлил этилган ҳамда, инклюзив таълимни ташкил этишда таълим маконини барқарорлаштириш, педагогик шарт-шароитлар, психологик омилларни мотивацион жиҳатлари хусусида сўз юритилган.*

Калит сўзлар: *педагогика, инклюзив, мотивация, лойиҳа, қобилият, имконият, инклюзив таълим, психологик жараён, психологик хусусият, тамойил.*

Аннотация. *В данной статье анализируется реализация мотивационного проекта «Безграничные возможности-уникальные способности» и его социально-педагогико-психологическое значение в условиях инклюзивного образования, а также стабилизация образовательного пространства, педагогических условий, мотивационных аспектов психологической факторы организации инклюзивного образования.*

Ключевые слова: *педагогика, инклюзивность, мотивация, проект, способность, возможность, инклюзивное образование, психологический процесс, психологическая характеристика, принцип.*

Abstract. *This article analyzes the implementation of the motivational project "Endless Opportunities - Unique Abilities" and its socio-pedagogical and psychological significance in the context of inclusive education, as well as the stabilization of the educational space, pedagogical conditions, motivational aspects of the psychological factor in the organization of inclusive education.*

Keywords: *pedagogy, inclusiveness, motivation, project, ability, opportunity, inclusive education, psychological process, psychological characteristics, principle.*

Инклюзив таълим муҳитида ҳаёт хавфсизлиги муаммосини таҳлил қилишда, имконияти чекланган бола (ўқувчи)ларнинг хавфсизлиги ҳамда уни таъминлашни педагогик ва психологик омилларига эътибор бериш, бугунги кунда давлат ва жамият олдида турган долзарб масалалардан биридир.

Шу нуқтаи назардан биринчи навбатда, таълим тизимида имконияти чекланган бола (ўқувчи)ларда мотивацисион мувофиқликни таъминлаш, психолгик жиҳатдан ҳаёт фаолияти хавфсизлигига таъсир этувчи барча негативларни менималлаштириш, жисмоний ва руҳий зўриқишга олиб келувчи омилларни бартараф этиш билан боғлиқ масалалар илмий жиҳатдан тадқиқ этилиши лозим.

Шахс фаолият олиб борадиган муҳит ижтимоий барқарор мотивацион элемент компонентлари билан ташкил этилган бўлса, бу жараён ташқи таъсир ва хавфсизликка адекват муносабатда бўлишни асосий шарти ҳисобланади.

Англанган фаолият негизида қурилган тарбия ва индивидуал тажриба маҳсули бўлган мотивлар тизими, хавфсизликка бўлган муносабат, умуман шахснинг мотивацион муҳити, элементи сифатида нафақат унга бўлган эҳтиёжни фаоллаштиради, балки хавфсиз хатти-ҳаракатларни мувофиқлаштиради.

Имконияти чекланган бола (ўқувчи)ларнинг хавфсиз ҳаётга тайёргарлигини шакллантиришга ҳисса қўшадиган энг муҳим таркибий қисмлардан бири бу шахс фаолиятини рағбатлантириш бўлиб, уни ижтимоий – психологик омилларига эътибор қаратиш лозим.

Мотивация лотинча сўздан олинган бўлиб, - ҳаракатга ундаш, инсон ўз эҳтиёжларини фаол равишда қондириш қобилияти, ҳамда хулқ-атворини бошқарадиган, унинг йўналишини, ташкилийлигини, фаоллиги ва барқарорлигини белгиловчи физиологик ва психологик динамик жараёндир[8].

Мотивация муаммосининг ривожланиши, биринчи навбатда, инсон фаолияти манбаларини, унинг фаолиятига туртки берувчи кучларини таҳлил қилиш билан боғлиқ. Шу нуқтаи назардан дастлаб мотивация фаолият манбаси ва рағбатлантириш тизими сифатида талқин қилинади.

Мотивация А.Н.Леонтьевнинг концептуал моделида фаолият тузилишида мавжуд бўлган ўзаро боғлиқ компонентлар (эҳтиёж - мотив - мақсад, ҳаракат - операция) тизими сифатида эътироф этилса, С.Г.Рубинштейн нуқтаи назарича мотив шахс ривожланишининг ажралмас қисми бўлиб, дунёга, ўз фаолиятига ҳиссий ва қадрият муносабатини шакллантиришга йўналтирилган эҳтиёжларни юзага чиқаради дейди[7].

Инсон эҳтиёжларининг ривожланиш йўли схема бўйича ривожланади: биринчидан, инсон ўзининг ҳаётий эҳтиёжларини қондириш учун ҳаракат қилади, сўнгра ҳаракат қилиш учун ҳаётий эҳтиёжларини қондиради. Инсонни бошқарадиган икки турдаги эҳтиёжлар мавжуд: биологик ва ижтимоий, уларнинг пайдо бўлиши уларни қондиришга олиб келадиган фаолиятнинг ўзига хос хусусиятларига боғлиқ[1].

Шунингдек ўқув мотивацияси таълим фаолиятига киритилган мотивациянинг алоҳида тури сифатида қаралади. Ўқув мотивациясининг рағбатлантирувчи таркибий қисмларидан бири, бу мотивацион муҳитни мураккаб жараёнларини ажралмас кўринишларидан биридир[1;2;4;5].

Олиб борилган илмий изланиш натижасига кўра тадқиқотчиар томонидан мотивлар йўналиши ва мазмунига кўра қуйидагича таснифланган:

- ижтимоий (бурч, масъулият, таълимнинг бутун жамият учун аҳамиятини тушуниш);
- когнитив (кўпроқ билиш истаги, билимдон бўлиш);
- профессионал қиймат (истиқболли ва қизиқарли ишни олиш имкониятларини кенгайтириш);
- эстетик (ўрганиш - завқ, одамнинг яширин қобилиятлари ва истеъдодлари очилади);
- коммуникатив (инсоннинг интеллектуал даражасини ошириш ва янги танишлар орттириш орқали ижтимоий доирасини кенгайтириш имконияти);
- мақом-позицион (жамиятда ўқитиш ёки ижтимоий фаолият орқали интилиш маъқулланади);

- анъанавий-тарихий (жамиятда пайдо бўлган ва вақт ўтиши билан мустаҳкамланган стереотиплар);

- утилитар-когнитив (қизиқадиган алоҳида мавзуни ўрганиш ва ўз-ўзини тарбиялаш истаги);

- онгсиз мотивлар (қабул қилинган маълумотларнинг маъносини тўлиқ нотўғри тушуниш ва когнитив жараёнга тўлиқ қизиқиш йўқлиги асосида) [2].

Ушбу мотивларни йўналиши ва мазмунига кўра инклюзив таълим жараёнида таҳсил олаётган имконияти чекланган бола (ўқувчи)ларнинг ҳаёт фаолиятида катта аҳамият тутиб, уларни ижтимоий фаоллигини оширишга хизмат қилади. Инклюзив таълим муҳитида имконияти чекланган бола (ўқувчи)лар ҳаёт хавфсизлигини мотивацион рағбатлантирувчи фаолиятини ривожлантириш зарурияти мавжуд.

Инклюзив таълимдаги рағбатлантирувчи фаолият - бу имконияти чекланган бола (ўқувчи)лар хавфсизлигини ва жамиятда ижтимоий мослашувини шакллантиришнинг мақсадли педагогик жараёни ҳисобланади. Портер-Лоулернинг процессуал мотивлар тоифасига кирувчи хусусиятларидан келиб чиқиб, биз унинг асосий таркибий қисмларига эътибор қаратган ҳолда, имконияти чекланган бола (ўқувчи)ларни ижтмоий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш нуқтаи назаридан келиб чиққан ҳолда "Чегарасиз имкониятлар-ноёб қобилият" мотвацион лойиҳасини амалиётга жорий этиш масаласини илгари сурамиз.

"Чегарасиз имкониятлар-ноёб қобилият" мотвацион лойиҳасини концептуал тамойиллари қуйдагилар билан асосланиши мақсадга мувофиқ.

Ногиронликка ижтимоий ёндашув тамойили. Бу тамойил имконияти чекланган болаларни ўраб турган муҳитнинг номукаммаллигига, стереотиплар ва нотўғри қарашларга асосланади ва ногиронликнинг ўзини бола муаммоси сифатида эмас, балки ногироннинг ўз ҳуқуқларини амалга оширишига тўсқинлик қиладиган жисмоний ва ижтимоий тўсиқлар муаммоси деб билади, ҳамда уни бартараф этиш имкониятларни юзага чиқаради.

Имконияти чекланган болаларнинг ўз ҳаёт йўлини танлаш ҳуқуқига эга ва қодир бўлиши керак деган мустақил ҳаёт тамойилга мувофиқлаштириш лозим.

Бу тамойил мустақил ҳаёт фалсафасига асосланган бўлиб, у шахсий танлов асосида ўз ҳаётини белгилаш, қарор қабул қилишда ва ҳаётнинг турли соҳаларида фаолиятни амалга оширишда бошқаларга қарамликни минималлаштириш, яъни психологик ва жисмоний қарамликни камайтириш омилларини таъминлайди.

Имконияти чекланган болаларнинг жамият аъзолари сифатида фаолиятни турли соҳаларида ўз ҳуқуқларини амалга оширишда тенглигини назарда тутадиган тенг имкониятлар принципидир.

"Чегарасиз имкониятлар-ноёб қобилият" мотвацион лойиҳасинидан кўзланган мақсад ва янгилиги ногиронлиги бўлган имконияти чекланган болаларнинг қобилиятларини арт-терапия орқали ривожлантириш ҳамда мослашув жараёнлари ва ижтимоий интеграциясини таъминлашдир.

Лойиҳанинг амалий аҳамияти шундан иборатки, имконияти чекланган болалар эркинроқ бўлиб, улар билан мулоқот қилиш осонроқ бўлади, ўзининг ўзига хослигидан уялмайди, ўз истеъдодини намоён этади ва улар билан бошқаларни лол қолдиради.

"Чегарасиз имкониятлар-ноёб қобилият" мотвацион лойиҳасини ижтимоий аҳамиятини асосланиши қуйидагилар билан изоҳланади.

Жамиятимизда турли ногиронлик белгиларига эга бўлган имконияти чекланган болалар мавжуд, аммо уларнинг аксарияти қобилиятини ровожлатирадиган ва ижтимоийлашувига рағбат берадиган тўгаракка қатнашмайди (бунақа тўгаракларнинг ўзи диярли йўқ) ва қўшимча таълим олмайди. Шундан келиб чиққан ҳода бу болаларнинг барчаси амалда фаол ҳаётдан узилган, улар кўпинча мулоқот ва ҳаракатда чекланган, шахсий ва касбий ўсиш имконияти ва истаги йўқ.

Маданият, санъат ва амалий санъат йўли билан реабилитация қилиш соҳасида имконияти чекланган болалар билан ишлашдаги мавжуд бўшлиқни, тавсия этилаётган "Чегарасиз имкониятлар-ноёб қобилият" мотвацион лойиҳаси орқали тўлдириш мақсадга мувофиқдир.

Имконияти чекланган болалар нинг ижтимоий мослашуви ва жамиятдаги ҳаёт шароитларига мослашиш муаммоси бизнинг лойиҳамиз ҳал қилиш ва юмшатишга қаратилган бугунги куннинг энг муҳим ва ўткир муаммоларидан биридир. Сўнгги пайтларда ногиронлиги бўлган имконияти чекланган болаларга бўлган муносабатда жиддий ўзгаришлар туфайли бу масала алоҳида аҳамиятга эгадир.

Ижодкорлик орқали реабилитация, ижтимоийлаштириш ва мослашиш - бу ижтимоий терапиянинг бир қисми бўлган инновацион технология ва имконияти чекланган болаларлар билан ишлаш амалиётида самарали йўналиш бўлиб хизмат қилади.

Бугунги кунда махсус педагогика ва психология соҳа вакллари “Ногиронлиги бўлган имконияти чекланган болаларларни психологик реабилитация қилишнинг долзарб муаммолари” бадиий ижоднинг барча кўринишлари билан фаолиятини мувофиқлаштириш ижтимоий аҳамиятдаги масалалардан бири эканлигини таъкидламоқда. "Имконияти чекланган болаларни ижтимоий-маданий реабилитация қилишнинг чуқур маъноси улар учун маданият ва санъатдан фойдаланиш имкониятини таъминлаш, шунингдек, уларни ижодий жараёнга жалб қилишдир". Бу жараён уларга ноёб қобилиятларини юзага чиқариш учун имконият манбаи бўлишдан ташқари, қобилиятларни намоён этиш мотиви ҳамдир.

Хулоса қилиб айтганда жамиятимизда имконияти чекланган болаларнинг ижтимоий мослашувига тизимли ёндашадиган, жумладан, махсус педагогика методлари билан уйғунлашган мотвацион арт-терапия усулларини ўз ичига олган марказлар мавжуд эмас. Ишончимиз комилки, лойиҳа ижтимоий аҳамиятга эга ва долзарб бўлиб, индивидуал таълимга жалб этилган талабалардан мақсадли гуруҳлар шакллантириш орқали махсус механизмни ишга утшириш, у орқали имконияти чекланган болаларни “чегарасиз муҳитга олиб кириш ва ноёб қобилиятларини” намоён этиш имкониятини мотвацион омилларини тўлиқ юзага чиқариш муҳити қарор топади.

REFERENCES

1. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте. — СПб. [и др.] : Питер, 2008. — 398 с.
2. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб., 2000; Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб., 1999.
3. Кобилова Ш.Х. Инклюзив таълим маконини барқарорлаштириш ҳамда унинг педагогик шарт-шароитларини мувофиқлаштириш муаммо ва ечимлари / Таълим, фан ва инновация. -№6. 2022 –Б. 116–119
4. Кобилова Ш.Х. Инклюзив таълим шароитида ўқувчилар мотивини хавфсиз ҳаётга мувофиқлаштиришнинг педагогик-психологик омиллари / Касб-ҳунар таълими. Илмий-услубий, амалий, маърифий журнал. №1, 2023 -Б.269-275.
5. Кобилова Ш.Х. Инклюзив таълимда психологик-педагогик фаолият мувофиқлиги ҳамда унинг истиқболлари / European Journal of Interdisciplinary Research and Development, impactfa ctor 7.955, ISSN: 2720-5746 Volume.No.9.November–2022.-B.40–46
6. Кобилова Ш.Х. Инклюзив таълимдаги интеграцион жараён хавфсиз ҳаёт муҳитини барқарорлаштириш омили сифатида / Роль науки в развитии современного общества: материалы международной научно-практической конференции (31 января 2023г.,Омск) Отв. ред. Морозов С.А. – Издателство СПМ «Академия Науки», Омск.-2023-С.130-136.
7. *Леонтьев А.Н.* Проблемы развития психики. 3-е изд. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1972; Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб., 1999. Свободная энциклопедия Википедия [Электронный ресурс]. – Ре- жим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/
8. Сидоренко Е. В. Мотивационный тренинг. – СПб., 2000; Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность. Т. 1, 2. – М., 1986.
9. Формирование интереса к учению у школьников / Под ред. А.К. Марковой. – М., 1986. – 217 с.

Mundarija

1.	**Р.Х.Джураев,** ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ШАВКАТ МИРЗИЁЕВ ЁШЛАРДА МАЪНАВИЯТНИ ТАРБИЯЛАШ ҲАҚИДА	4
2.	**Ибраимов Холбой Ибрагимович,** ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ ЎҚИТУВЧИЛАРИДА ПЕДАГОГИК ҚОБИЛИЯТНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ	9
3.	**Насимхон Раҳмонов,** ҚАДИМГИ ТУРКИЙ ЁЗМА ЁДГОРЛИКЛАР МАДАНИЙ МУҲИТ ЯРАТИШ МАНБАИ СИФАТИДА	12
4.	**Safarova Roxat Gaybillaevna,** UMUMIY O‘RTA TA’LIM MAKTABLARIDA MADANIY MUHIT YORDAMIDA O‘QUVCHILARNI MA’NAVIY-AXLOQIY JIHATDAN RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI	16
5.	**Халиков Аъзам Абдусаломович,** БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРНИ КОНФЛИКТОГЕН ҲОЛАТЛАРГА НИСБАТАН КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ	20
6.	**Муҳаммаджон Қуронов,** КОМПАРАТИВ ПЕДАГОГИКА: АМЕРИКА МАҲАЛЛА ВА ОИЛАЛАРИДА ИЖТИМОИЙ КОМПЕТЕНЦИЯЛАР ТАРБИЯСИГА БИР НАЗАР	24
7.	**Сайёра Тўйчиева,** УМУМИЙ ЎРТА ТАЪЛИМ МАКТАБЛАРИДА ҚАДРИЯТЛИ ЁНДАШУВ АСОСИДА МАДАНИЙ МУҲИТНИ ЯРАТИШ	28
8.	**А.Х. Махмудов,** ФОРМИРОВАНИЕ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧАЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	34
9.	**Sh.Q.Mardonov,** MALAKASINI OSHIRISH MUAMMOLARI XUSUSIDA	37
10.	**Тилегенов Аскарбай Толегенович,** ЁШЛАРНИ МАЪНАВИЙ АХЛОҚИЙ ҚАДРИЯТЛАР РУҲИДА ТАРБИЯЛАШДА ХАЛҚ ПЕДАГОГИКАСИНИНГ ЎРНИ	43
11.	**Ernazarova Gulnora Oblaqulovna,** MAKTABDA IJTIMOIY-MADANIY MUHITNI TASHKIL ETISHDA PEDAGOGIK KONFLIKTLARNI BARTARAF ETISH	49
12.	**Djumaev Mamanazar,** TA'LIM MUASSASALARIDA MADANIY MUHITNI YARATISHDA MILLIY O'QUV DASTURINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	56
13.	**Эшмурадов Дилшод Эльмурадович, Ембергенова Нилуфар Полатбаевна,** ИНТЕГРАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЙ В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС	64
14.	**Tojiboyeva Xilolaxon Maxmutovna,** UMUMIY O‘RTA TA’LIM MAKTABLARIDA SINFDAN TASHQARI TADBIRLAR VOSITASIDA O‘QUVCHILARDA MADANIY IMMUNITETNI RIVOJLANTIRISH OMILLARI	67
15.	**Malikova Dilraboxon Maxmudovna,** XORIJIY MAKTABLARDA MADANIY MUHITNING AHAMIYATI	71
16.	**Bobonazarov Sherali Ulug‘murodovich, Raxmonova Mahliyo Zoir qizi,** YOSH AVLADNI MA’NAVIY DUNYOSINI BOYITISHDA XALQ AMALIY BEZAK SAN’ATINING AHAMIYATI	74
17.	**Zokirov Javohir G‘aybullo o‘g‘li,** ONA TILI VA O‘QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA KLASTER METODLARIDAN FOYDALANISH	77
18.	**Abrorova Ra’no,** THE ROLE OF PARENTS AND FAMILIES IN SUPPORTING AND PROMOTING THE USE OF TECHNOLOGY IN EDUCATION	81
19.	**Sh.A. Xolboyeva, F.Fayzullayev,** YOSHGA DOIR BADIIY ASARLAR –IJTIMOIY-MADANIY MUHITNI SHAKLLANTIRISH VOSITASI SIFATIDA	84
20.	**Жалилова Нилуфар Тохир қизи,** ДИДАКТИК ҚАДРИЯТЛАР ТАЪЛИМНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ЎЗИГА ХОС МАДАНИЙ ҲОДИСАСИ СИФАТИДА	86
21.	**Abdalimova Zilola Farxod qizi,** NUTQIDA NUQSONI BOR MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR PSIXOLOGIYASI	89
22.	**Abdullayeva Lobar Bahodirovna,** MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA RAHBARLIK VA INNOVATSION BOSHQARISHNING ZAMONAVIY SHARTLARI	91
23.	**D.A. Madjidova,** INKLYUZIV TA’LIM MUHITIDA O‘QUVCHILARNING IJODIY QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK JIHATLARI	94
24.	**Камалова Гавхар Акбаровна,** ИНТЕГРАТИВ ЁНДАШУВ АСОСИДА ТАЛАБАЛАРНИНГ КАСБИЙ КОМПЕТЕНТЛИЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ИЖТИМОИЙ-ПЕДАГОГИК ИМКОНИЯТЛАРИ	101
25.	**Muqumova Nilufar Nizomjon qizi,** MAKTABGACHA KATTA YOSHDAGI BOLALARDA IJODIY QOBILIYATLARNI RIVOJLANTIRISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	105
26.	**Xalilova Dilnoza Furkatovna,** BO‘LAJAK TARBIYACHILARNI IJTIMOIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA	108
27.	**Imamova N.Z., Abdulhakimova M.,** MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA BAYRAM ERTALIKLARI ORQALI BOLALARNI MAKTABGA TAYYORLASH MAZMUNI	111
28.	**Axmedova Dilnoza,** O‘QUVCHILARNI RAG‘BATLANTIRISH ORQALI TARBIYALASH VA INTELLEKTUAL SALOHIYATLARINI OSHIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI (BOSHLANG‘ICH SINFLAR MISOLIDA)	114
29.	**Djurayeva Perdegul Saidovna,** UMUMTA’LIM MAKTABLARIDA IJTIMOIY-MADANIY MUHITNI INKLYUZIV TA’LIM FAOLIYATIDA SHAKLLANTIRISH MEXANIZMLARI	119
30.	**Mansur Begmatov,** THE ROLE OF THE TEACHER IN THE ORGANIZATION OF THE SOCIO-CULTURAL ENVIRONMENT IN GENERAL SECONDARY SCHOOLS	125
31.	**G’ofurova Diloromxon Sharif qizi,** O’QUVCHILARNING MATEMATIKADAN REFLEKSIV HARAKATLARNI RIVOJLANTIRISHDA MASALALARNING O’RNI	127
32.	**Masharipova Nasiba Ro’zmatovna,** UMUMTA’LIM MAKTABLARIDAGI MADANIY MUHIT VOSITASIDA O‘QUVCHILARDA TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI	131
33.	**Teshaboyev Inomjon Adxamjonovich,** UMUMIY O’RTA TA’LIM TIZIMIDA PSIXOLOGIK XIZMAT FAOLIYATINING KONSEPTUAL TADQIQI	135
34.	**Xakimova Sarvinoz Sharifjon qizi,** UMUMIY O’RTA TA’LIM MAKTABLARIDA IJTIMOIY -MA’DANIY MUHITNI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI	138
35.	**Ўролов Дониёр Омонович,** УМУМТАЪЛИМ МАКТАБИ ЎҚУВЧИЛАРИДА МУТОЛАА МАДАНИЯТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ ИЖТИМОИЙ ПЕДАГОГИК ЖИҲАТЛАРИ	140
36.	**Омонова Мухлиса Дўстназар қизи,** УМУМИЙ ЎРТА ТАЪЛИМ МАКТАБЛАРИ ИЖТИМОИЙ-МАДАНИЙ МУҲИТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ САМАРАДОРЛИГИ	144
37.	**Каримов Комилжон Абдурахимович,** УМУМИЙ ЎРТА ТАЪЛИМ МАКТАБЛАРДАГИ ИЖТИМОИЙ МАДАНИЙ МУҲИТНИ ТАШКИЛ ЭТИШДА ТЕХНОЛОГИЯ ТАЪЛИМИНИНГ ЎРНИ	147
38.	**Латипова Нигора Исаковна,** ПРОБЛЕМЫ ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ ПО ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЕ УЧАЩИХСЯ 8-9 КЛАССОВ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛ	150
39.	**Илҳом Ҳошимов,** ЎЗБЕКИСТОНДАГИ УМУМТАЪЛИМ МАКТАБЛАРИДА ТАРИХИЙ-МАДАНИЙ МИЛЛИЙ МЕРОСДАН ФОЙДАЛАНИШ МАЗМУНИ ВА МЕХАНИЗМЛАРИ	156
40.	**Xakimova Barno Muratovna,** TA’LIMDA GENDER MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING XALQARO TAJRIBALARI	164
41.	**Mamatqulova Gulnigorbonu Barxayot kizi,** THE ROLE OF THE PROJECT- BASED LEARNING FOR STUDENTS	168
42.	**Babadjanov K.R., Raximov A.S.,** TA’LIM TIZIMIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO‘LLASH YO‘NALISHLARI	171
43.	**Mirsodiqova Rayxona Lutfullo qizi,** TA’LIM MUASSASALARIDA IJTIMOIY-MADANIY MUHITNI TASHKIL ETISH	173
44.	**Dilnoza Oxunova,** BO’LAJAK O’QITUVCHILARNI ISH FAOLIYATIDA IJTIMOIY-MADANIY MUHITNI TASHKIL ETISH KOMPETENSIYALARI VA XALQARO TAJRIBALAR	175

45. **Abdug'aniyev Ozod Tursunboy o'g'li,** TALABALAR IJTIMOIY TASHABBUSKORLIGINI RIVOJLANTTIRISHDA TA'LIM MUASSASASINING IJTIMOIY-MADANIY MUHITI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK 177
46. **Muhayo Umaraliyeva,** UMUMIY O'RTA TA'LIM MUASSASALARI O'QITUVCHILARINI INKLYUZIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING XORIJIY TAJRIBASI 182
47. **Ибраимова Феруза Холбоевна,** ТАЛАБАЛАР ТАФАККУРИДА ИЖОДИЙЛИК ВА КРЕАТИВЛИКНИ ШАКЛЛАНТИРИШ МУАММОСИ 184
48. **Қодиров Раҳмон,** МАЛАКА ОШИРИШ ТАЪЛИМИ ЖАРАЁНИДА БОШЛАНҒИЧ СИНФ ЎҚИТУВЧИЛАРИНГ ТАНКИДИЙ ФИКРЛАШИ ДАРАЖАСИНИ ЎРГАНИШ 187
49. **Ro'ziyeva Gulsara Temirqulovna,** BO'LAJAK BIOLOGIYA FANI O'QITUVCHILARINI INNOVATSION KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA MUAMMOLI TA`LIM TEXNOLOGIYASINING O`RNI 194
50. **Davletov Erkaboy Yusubovich, Davletov Mayliboy Yusupovich,** O'QUVCHILARDA HAYOTIY FAOLIYATNI SHAKLLANTIRISH IMKONIYATLARI 201
51. **Xudayqulova Fazilat Bo`riyevna, Abdaliyeva Barno Ilxom qizi,** XALQARO PIRLS BAHOLASH DASTURI 204
52. **Davronov N.K.,** RIVOJLANAYOTGAN TEXNOLOGIYALAR VA O'ZGARUVCHAN TA'LIM MAZMUNI 211
53. **Adilova Manzuraxon Ravshanovna,** DIZARTRIYA NUTQ NUQSONLI BOLALARDA SENSOMOTOR FUNKSIYALARNI TEKSHIRISH 215
54. **Xudoyberdiyev Eldor Uktamjonovich,** MAKTAB BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STRATEGIYA ZARURIY OMIL SIFAFIDA 219
55. **Jalilov Anvar Abdulloyevich, Rustamov Anvar Normamatovich,** MATEMATIKA FANINI O`QITISHDA KASBIY MAZMUNLI MASALALARNING SIFATLI TA`LIMDAGI AHAMIYATI 226
56. **Ra`no Qurbanova Shavkatovna,** "QISQA KO`PAYTIRISH FORMULALARI" BOBIDA O`RGANILGAN BILIM, KO`NIKMA VA MALAKALARNI BAHOLASH USULLARI 230
57. **Absamatov To'lqin Normuratovich, Umarova Yoqutxon Botirjonovna,** CHIRCHIQ SHAHAR QABRISTON HUDUDI FLORASINING O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI "QIZIL KITOB" GA KIRITILGAN AYRIM TURLARI 234
58. **Raximova Gulora Ibragimovna, Yarmetova Muqaddas Ruzimovna,** ZAMONAVIY TA'LIM JARAYONIDAGI INNOVATSIYALAR 237
59. **Д.Х. Садикова, З. Умерова,** ИННОВАЦИОННЫЙ ПРОЦЕСС В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ 241
60. **Nasrullayeva Fatima Azatovna,** O'QUVCHILARNING ROBOTOTEXNIGA OID BILIMLARINI O'ZLASHTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI 244
61. **Lutfullayev Otabek Shokir o'g'li,** TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA O'QUVCHILARNING BADIY IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISH YULLARI 248
62. **Muxammadiyeva X. K.,** TA'LIM TIZIMIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN DARS JARAYONIDA FOYDALANISH 250
63. **Yuldasheva Inobat Ashuraliyevna,** TA'LIMDA INTEGRATIV TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH 254
64. **Jumakulova Mavludaxon Xosilovna,** UMUMTA'LIM MAKTABILARIDA ARALASH TA'LIM JARAYONINI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI 257
65. **Navruzbek Tolipov Adhamjon o`g`li, Umidjon Ne'matov Shokirjon o'g'li,** MATEMATIKADAN ISHCHI DAFTARLARNI YARATISH VA ULARDAN FOYDALANISH BO`YICHA TAVSIYALAR 262
66. **Muminova Gulnozaxon Sulton qizi,** IJTIMOIY-MADANIY MUHITNI TASHKIL ETISHDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYANING O'RNI 266
67. **G'oyibova Nigora Murod qizi,** MUQOBIL BAHOLASHDA GAMIFIKATSIYANING ROLI 269
68. **Nuraliyeva Nargiza Bozorboyevna,** BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QITUVCHILARINI O'Z USTIDA ISHLASHNING ZAMONAVIY YO'LLARI 272
69. **Muxidova Olima Nurilloyevna,** O'QITUVCHI INNOVATSION PEDAGOGIK FAOLIYATINING XUSUSIYATLARI 276
70. **Gulyamova A.O.,** IJTIMOIY-MADANIY MUHIT TANQIDIY FIKRLASH VOSITASI SIFATIDA 279
71. **Roila Yuldoshvoyevna Xaydarova,** MEHNAT TA'LIMI DARSLARIDA O'QUVCHILARNI XALQ HUNARMANDCHILIGI ASOSIDA TARBIYALASH 281
72. **Roila Yuldoshvoyevna Xaydarova,** O'QUVCHILARNI MILLIY HUNARMANDCHILIKKA QIZIQTIRISHDA FAN VA ISHLAB CHIQARISH HAMKORLIGINING KLASTERLI YONDASHUVLARI 283
73. **Xolbo'tayeva Dilfuza Usmon qizi,** UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA MADANIY MUHITNI YARATISHDA MADANIY DUNYOQARASHNI AHAMIYATI 285
74. **Babayeva Xulkaroy Usmonning qizi,** O'QUVCHILARDA KOGNITIV KOMPETENTSIYALARNI SHAKLLANTIRISH 288
75. **Барно Турдикулова,** ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА ГЕОЛОГИК ТЕРМИНИНОЛОГИЯДА ПОЛИСЕМИЯ ҲОДИСАСИ 292
76. **Даминова Раъно Баситовна, Азимхўжаев Мухаммадбобур Азиз ўғли, Абдужабборова Шоирахон Икрам қизи,** УМУМУТАЪЛИМ МАКТАБЛАРИДА ТЕХНОЛОГИЯ ФАНИНИ ЎҚИТИШГА КОМПЕТЕНТЛИК ЁНДАШУВ 294
77. **Гаипов Дилшод Жумабекович,** УМУМИЙ ЎРТА ТАЪЛИМ МАКТАБЛАРИДА ТАЪЛИМИЙ-МАДАНИЙ МУҲИТНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ЎҚУВЧИЛАРДА ИЖОДИЙ ТАФАККУРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ИМКОНИЯТЛАРИ 297
78. **Анаркулова Гулноза Мирзахматовна, Нумонжанова Моҳинур Мансуржон қизи, Нурмуродова Шахина Мирзоҳид қизи,** ОЛИЙ ТАЪЛИМДА МУТАХАССИСЛИК ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ 302
79. **Атаджанова Шахноз Аббасовна,** ЧЕТ ТИЛЛАРНИ ЎҚИТИШНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ 305
80. **Усмонова Азиза Тўлқин қизи,** УМУМИЙ ЎРТА ТАЪЛИМ МАКТАБЛАРИ МАДАНИЙ МУҲИТИ МАКТАБ ИМИЖИНИ БЕЛГИЛОВЧИ ОМИЛ СИФАТИДА 308
81. **Борисова Елена Анатольевна,** ОЦЕНКА НАВЫКОВ ПРИЕМЛЕМОГО РИСКА У СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКОГО ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ 311
82. **Кенесбаева Элмира Жолдасбаевна,** ЎҚУВЧИЛАРНИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛ СОҲАЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА УМУМ ТАЪЛИМ МАКТАБЛАРИДАГИ МАДАНИЙ-ТАЪЛИМИЙ МУҲИТНИНГ АҲАМИЯТИ 314
83. **N.S.Mirsaidova,** BOSHLANG'ICH TA'LIMDA IJTIMOIY-MADANIY MUHITNI TASHKIL ETISHDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH 318
84. **Mamatqulova Nilufar Boyzoq qizi,** OLIY TA`LIMDA KREDIT-MODUL TIZIMINI YO`LGA QO`YISHNING AFZALLIKLARI 321
85. **S.X.Sanakulova,** CULTURE AND LANGUAGE IN THE CLASSROOM 324
86. **Urmonova Dilfuza Mamasalievna,** ONA TILI TA'LIMIDA TAKRORLASH VA MUSTAHKAMLASH DARSLARINI TASHKIL QILISHNING PEDAGOGIK VA DIDAKTIK ASOSLARI 327
87. **Sattorova Gulnoza Rustam qizi,** UMUMTA'LIM MAKTABLARINING ALGEBRA DARSLARI ORQALI O'QUVCHILARNING MANTIQIY MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH USULLARI VA BUNDA MANTIQIY MASALALARNING O'RNI 331
88. **Zulxumor Abdurasilovna Yavkacheva,** FARZAND MA'NAVIYATINI SHAKLLANTIRISHDA OILANING O'RNI 335
89. **X.M.Jo'rayev, S.M.O'rmonov,** MAKTABDA KIMYONI O'QITISHDA FANLARARO BOG'LANISHNI AMALGA OSHIRISH YO'LLARI 338
90. **Shodiyeva Shohsanam Furqatovna,** ZAMONAVIY TA'LIMDA YOSHLARNING AXBOROT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH 341
91. **Ashurova Oygul Anvarjonovna,** BO'LAJAK MAKTABGA TA'LIM MUTAXSISLARINI EKOSTETIK MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHNING PRINSIPLARI 344
92. **Qurbonova Maftuna Faxriddinovna, Ozoda Odiljon qizi Abdullayeva,** INDIVIDUAL TA'LIM - ZAMONAVIY O'QITISH MEXANIZMI 353
93. **D. A. Norbutayeva,** UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDAGI IJTIMOIY-MADANIY MUHITNI TASHKIL ETISHDA TEXNOLOGIYA FANINING O'RNI 357
94. **Сатторов Сардор Абдимурадович,** ИНТИЗОМЛИЛИК ВА "УСТОЗ–ШОГИРД" ДИАДАСИ 359
95. **Базарова Зиёда Эшбаевна,** СИНТАКСИСНИ ЎҚИТИШ ЖАРАЁНИДА ЎҚУВЧИЛАРДА ЛИСОНИЙ КОМПЕТЕНЦИЯНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ ЛИНГВОДИДАКТИК АСОСЛАРИ 363

96.	**Erkin Voxidov,** ELEKTROSTATIKA BO‘LIMIDAGI “KUCHLANISH”, “POTENSIAL”, “POTENSIALLAR FARQI” VA “ELEKTR YURITUVCHI KUCH (EYUK)” KATTALIKLARINI O‘QUVCHILARGA TUSHUNTIRISH USULLARI	368
97.	**Roila Yuldoshvoyevna Xaydarova,** MILLIY HUNARMANDCHILIKKA OID O‘QUV MASHG‘ULOTLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INTEGRATIV YONDASHUVLARDAN FOYDALANISH AHAMIYATI	372
98.	**Roila Yuldoshvoyevna Xaydarova,** UMUMTA’LIM MAKTABLARIDA MADANIY MUHITNI YARATISH: YUQORI SINF O‘QUVCHILARNING MILLIY HUNARMANDCHILIKKA QIZIQISHLARINI RIVOJLANTIRISH	375
99.	**N.J.Eshnaev ,** GLOBALLASHUV SHAROITIDA INNOVATSION TA’LIM MUHITINI TASHKL ETISH VA UNING MOBILLIGINI TA’MINLASH	378
100.	**Кобилова Шахноза Худайшукуровна,** ИНКЛЮЗИВ ТАЪЛИМ ШАРОИТИДА “ЧЕГАРАСИЗ ИМКОНИЯТЛАР - НОЁБ ҚОБИЛИЯТ” МОТИВАЦИОН ЛОЙИҲАСИНИ АМАЛГА ОШИРИШ ҲАМДА УНИНГ ИЖТИМОИЙ ПЕДАГОГИК – ПСИХОЛОГИК АҲАМИЯТИ	382
101.	**Muxamedsaidov Bakijon Karimovich, Rahimova Naima Sobirjon qizi, Axrorov Nodir,** MAXSUS FANLARNI O‘QITISHDA MODULLI O‘QITISH TAMOYILLARI PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA	388
102.	**Mamaraximova Nafisa Ibroximovna,** BOSHLANG‘ICH SINF ONA TILI VA O‘QISH SAVODXONLIGI FANINING DIDAKTIK IMKONIYATLARI	392
103.	**Allamova Shohista Shavkat qizi,** O‘QUV JARAYONINI ARALASH TA’LIM ASOSIDA TASHKIL ETISH	396
104.	**Eshmurodova G.X., Aziza Xushmurodova,** BOSHLANG’ICH SINFLARDA ONA TILI O‘QITISH METODIKASI MODULINI TAKOMILLASHTIRISHDA LOYIHAVIY TA’LIMNING AHAMIYATI	400
105.	**Ibragimova Shaxloxon Oyto‘raxonovna,** BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARINI SINERGETIK YONDASHUV ASOSIDA SHAXS SIFATIDA SHAKLLANTIRISH SHART-SHAROITLARI	402
106.	**Закирова Ф.М., Амурова Н.Ю.,** ПРИРОДА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО УПРАВЛЕНИЮ ОЦЕНКОЙ, ЕЕ СМЫСЛ И НАЗНАЧЕНИЕ В ПРОЕКТНО-СОЗИДАТЕЛЬНОМ ОБУЧЕНИИ	408

2023-yil 15-may kuni T.N.Qori Niyoziy nomidagi

Oʻzbekiston pedagogika fanlari ilmiy tadqiqot institutida oʻtkazilgan

UMUMIY OʻRTA TAʼLIM MAKTABLARIDA

MADANIY MUHITNI YARATISHNING PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARI: MUAMMO VA YECHIMLAR

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi

MATERIALLAR TOʻPLAMI

Nashr etilgan sana: 15.05.2023.

"Times New Roman" garniturasi. Adadi: 50 dona.

"Science and innovation" MCHJ

Litsenziya №:038864 15.09.2022

Manzil: 100155, Toshkent shahri, Sergeli tumani, Quruvchi dahasi, 22/43.

Scientists.uz, info@scientists.uz, +998901259654